

Інна ШОРОБУРА,
докторка педагогічних наук, професорка,
ректорка Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Компетентнісний підхід у вивченні географії

Постановка проблеми в загальному вигляді...

Створюється освіта нового покоління, Україна інтегрується у світовий та європейський простір. Сьогодні освіта випереджає загальноцивілізаційний розвиток і створює нову генерацію учнів. Актуальним є системно-діяльнісний підхід в освіті. Географія формує систему поглядів на світ, географічну компетентність та екологічну культуру. Необхідно впроваджувати компетентнісний підхід у навчанні з природничих дисциплін. Важливими є ключові компетентності (спільні, наскрізні), а саме: вміння читати з розумінням, висловлювати власну думку, критично та системно мислити, бути творчим, ініціативним, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми... Внесок у розробку питань реалізації компетентнісного підходу у навчанні зробили: І.Бех, Т.Кушнір, О.Локшина, В.Луговий, О.Пометун, Л.Пуховська та ін.; у навчанні географії – Л.Вішкіна, О.Діброва, О.Надтока, Н.Муніч, О.Топузов, Б.Яценко та ін.

Формулювання цілей статті... Мета цієї статті – проаналізувати особливості компетентнісного підходу у вивченні географії.

Виклад основного матеріалу... Сьогодні важливо відкрити світ природи учневі, вміти опрацювати та систематизувати інформацію природничого змісту, усвідомлювати закономірності та різноманіття природи, критично оцінювати проблеми природничого змісту. Завдання сучасної освіти – підготовка компетентнісних особистостей, які здатні знаходити правильні рішення.

Компетентнісний підхід виступив освітньою відповіддю на актуальні потреби сучасного суспільства [1].

Під компетентністю розуміємо готовність людини до виконання певних функцій. Зазначимо, що компетентнісний підхід у природничій освіті – це формування в учнів предметних, міжпредметних та ключових компетенцій. Сама практична спрямованість освіти забезпечується компетентнісним підходом, який відносимо до досягнень нової якості географічної освіти. Компетентність передбачає здібність результативно діяти та досягати результату.

Зазначимо, що суспільна парадигма трансформується від технократичної до індустріальної та інформатичної. Саме з цим і пов'язано впровадження компетентнісно та діяльнісно спрямованої географічної освіти. Мета навчання – формування вміння діяти зі знанням справи, навчити подати різні види діяльності, створити умови для

розумового розвитку учнів. Учитель географії має формувати вміння практичного застосування знань. Важливо, що метою навчання є формування способу дій. Маємо сформувати такі види діяльності, які мають систему знань і можуть забезпечити їх застосування.

Реалізувати компетентнісний підхід на уроках географії можливо з використанням новітніх освітніх ідей та педагогічних технологій [2]. Використання технологій навчання допомагає реалізації формування ключових компетенцій учнів. Технологія диференційованого навчання дозволяє створювати різнорівневі завдання, різноманітні за змістом, обсягом, складністю дидактичних матеріалів. Використання проблемних ситуацій у навчанні географії сприяє творчому оволодінню знаннями, вміннями. У природничих дисциплінах використовують дослідницькі методи навчання, що дозволяє учням вникнути в досліджувану проблему та її розв'язати. Зазначимо, що важливими є дослідницький та евристичний методи, в основі яких лежить проблемне навчання. Вчені виділяють також методи проблемного викладення, частково-пошуковий, які дозволяють розвивати творче мислення та формувати усвідомлені знання й уміння [3].

Проектні методи навчання широко використовуються та сприяють розвитку індивідуальних творчих здібностей учнів. Проектна діяльність сприяє формуванню ключових компетенцій. Важливо формувати креативне мислення учнів.

У вивченні природничих дисциплінах використовують рольові, ділові та інші види навчальних ігор. Ігрові технології сприяють посиленню інтересу до пізнання основного. Інформаційні технології підвищують ефективність засвоєння матеріалу. Комп'ютерні технології сприяють мотивації навчання, дають можливість самостійній роботі, є довідником, тренажером, навчальним пристроєм. У навчальному процесі широко використовують техніку навчання кейс-метод. Ця технологія дає опис проблемних ситуацій, де учні навчаються шукати, аналізувати додаткову інформацію. Людина стає компетентною, коли у неї сформовано вміння оцінювати свою діяльність і результати.

Компетентнісний підхід сприяє й удосконаленню оцінювання навчальних досягнень учнів. Організуючи роботу в умовах компетентнісного підходу, вчитель попередньо знайомить із критеріями оцінки. Учень вибирає рівень складності, використовує різну інформацію. Вчитель пояснює оціночне судження про якість роботи учнів. Йому бажано створювати ситуацію успіху.

Зауважимо, що відповіді учнів на уроці можна розглядати як публічні виступи. Вчитель повинен зацентрувати на практичній або теоретичній значущості матеріалу. Це є важливим в умовах компетентнісного підходу. Бажано використання також портфоліо – папки-скарбнички навчальних досягнень учнів. Саме вона показує просування учня в розвитку ключових компетенцій. Портфоліо – це форма, яка об'єднує варіанти оцінювання, це довідник, що складений учителем та учнем.

Зазначимо, що компетентнісним є завдання, яке має життєве обґрунтування і є цікавим для учня. Бажано не формувати в учнів псевдокомпетенції (наприклад, написання реферату). Важливо впровадження компетентнісно-орієнтованого навчання, що спрямовано на оволодіння знань і способів практичної діяльності. Сучасний освітній процес повинен демонструвати застосування знань для розв'язання актуальних професійних проблем. Закцентуємо також на уміннях вчителя

з географії, які дозволять реалізувати компетентнісний підхід. Такими умовами є ініціативність, самостійність, відповідальність, зв'язок навчального матеріалу з повсякденним життям, використання інноваційних форм і методів, застосування досвіду учнів, співпраця з компетентними експертами та спеціалістами, оцінювання досягнень учнів зі змістовою характеристикою. Педагог при використанні компетентнісного підходу має остерігатися: не бути єдиним джерелом знань; уникати бездоказово-нормативних висловлювань; передавати учням свій життєвий досвід; насаджувати дріб'язкові правила та інструкції тощо.

В основі уроку географії мають бути соціально-сконструйовані педагогічні ситуації, що сприяли б вихованню в учнів відповідальності, навичкам роботи в колективі, надання допомоги. Ключові освітні компетенції мають перетворитися у засіб розвитку особистих якостей учнів. І це дозволить освіті перейти на вищу ступінь розвитку.

Висновки... Компетентнісний підхід в організації навчання є важливим напрямом розвитку освітніх процесів та формування особистості. Сьогодні визначальним є компетентність учня, вчителя і саме це сприятиме підвищенню якості освіти.

Використані джерела

1. Бех І.Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. – Режим доступу: <http://www.ipv.org.ua>.
2. Савлук Г.І. Реалізація компетентнісного підходу до навчання на уроках географії шляхом використання новітніх освітніх технологій та педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського. – Режим доступу: www.pm-koippo.edukit.kr.ua.
3. Топузов О. Формування географічної компетентності учнів засобами проблемного навчання / Олег Топузов // Рідна школа. – 2008. – № 9. – С. 43 - 45.